

Vanhemman opas

Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon

VANHEMMUUS EI PÄÄTY EROON.

NEUVOKESKUS

EROTAKO VAI PYSYÄ YHDESSÄ?

4–5

EROPÄÄTÖKSESTÄ ETEENPÄIN
Parisuhteen purkamisen juridiikka
Jako kahteen – talousasiat uusiksi

6–9

SOPIMUKSET LAPSEN OIKEUKSIEN TURVAAJINA
Huoltomuoto
Lapsen asuminen ja osoite
Tapaamisoikeus
Lapsen elatus
Sovittelu

10–17

ERO – KRIISISTÄ TOIPUMISEEN
Ero kriisinä
Erosta toipuminen

18–21

LAPSEN HUOMIOIMINEN VANHEMPIEN EROSSA
Miten puhumme lapselle erosta?
Yhteistyövanhemmuus – mistä se on tehty?
Kahden kulttuurin liitosta eroaminen

22–29

MISTÄ APUA EROON?
KIRJALLISUUSVINKKEJÄ

30–35

Lukijalle

Tämä opas on tarkoitettu eroa harkitseville ja eroaan työstäville vanhemmille sekä heidän läheisilleen. Oppaan punaisena lankana kulkee ajatus vanhemmuuden katkeamattomuudesta: parisuhteen päättyminen ei päättä vanhemmuutta, vaan vanhemmuus jatkuu myös eron jälkeen.

Lapsella on oikeus molempien vanhempien tarjoamaan hoivaan ja huolenpitoon vanhempien eron jälkeenkin. Lapsen tulee saada pysyä lapsena ja elää ikätasonsa mukaista elämää. Vanhemmat ovat vastuussa lapsensa hyvinvoinnista ja siitä, miten ja

millaisena suhde lapseen eron jälkeen jatkuu. Usein vanhemmuus tulee eron myötä entistäkin tärkeämmäksi.

Parisuhteen päättyminen haastaa vanhempia luomaan uudenlaisen suhteen toisiinsa. Vaikka toinen ei enää ole oma elämäkumppani, on hän lapselle edelleen tärkeä ja ainutkertainen vanhempi. Vanhempien on otettava vastuu erostaan kyetäkseen tekemään yhteistyötä keskenään ja tukemaan lasta muuttuvassa perhetilanteessa. Eron herättämien tunteiden läpikäyminen tekee eroon sopeutumisen ja eron jälkeisen elämän aloittamisen helpommaksi myös vanhemmille itselleen.

Vanhemman opas tarjoaa tietoa ja tukea lapsiperheen eroon. Oppaan loppuun on koottu hyödyllisiä yhteystietoja ja kirjallisuusvinkkejä.

VANHEMMAN OPAS – TIETOA JA TUKEA LAPSIPERHEEN EROON

Ulkoasu ja taitto: Rohkea Ruusu / Kristina Sarivaara // Kuvat: Shutterstock

Julkaisija: Ensi- ja turvakotien liitto / Neuvokeskus // ISBN 978–951–9424–75–0 Toinen, uudistettu painos

© Ensi- ja turvakotien liitto / Neuvokeskus

Vanhemman opas on osa Raha-automaattiyhdistyksen tukemaa Neuvokeskusta.

Tilaukset: Ensi- ja turvakotien liitto, toimisto@ensijaturvakotienliitto.fi

Erotako vai pysyä yhdessä?

On hyvä, jos puoliset pystyvät keskustelemaan parisuhteensa ongelmista. Ero voi tulla toiselle yllätyksenä suhteessa, jossa puoliset eivät riittävästi keskustele odotuksistaan ja tärkeiksi kokemistaan asioista. Siksi erostakaan puhumista ei tule pelätä.

Ero voi tuntua sitä pohtivasta ainoalta ratkaisulta parisuhteen ongelmiin. Henkilökohtaisen eropohdinnan tai yhteisen eropuheen ei kuitenkaan tarvitse tarkoittaa eron vääjäämätöntä toteutumista. Suhde ei heikkene puheesta, vaan pikemminkin sen puutteesta. Kaikissa suhteissa – myös niissä, jotka kestävät – eron mahdollisuus on saatanut olla jossain vaiheessa pinnalla puolisoitten ajatuksissa tai puheissa.

Eropohdintojen taustalla vaikuttavat monenlaiset syyt. Puolisot saattavat tuntea, että tunteet toista kohtaan ovat kuolleet tai ettei parisuhteessa enää ole yhteisiä unelmia. Arkisen elämän kulku, työelämän paineet, työttömyys, yhteisen ajan niukkuus, perhevastuiden epätasainen jakautuminen tai taloudelliset huolet voivat koetella suhteen kestävyyttä. Ongelmia voivat tuottaa myös vuorovaihtokukseen liittyvät tekijät. Puhumattomuus, kyvyttömyys ilmaista omia tarpeita ja kuunnella toista tai jatkuva riitely, eripuraisuus ja toisen arvostelu saattavat johtaa tilanteeseen, jossa puoliset tuntevat vieraantuneensa toisistaan.

Yksilön henkilökohtaiseen kasvuun ja kehitykseen liittyvien kysymysten herättämät tunteet, kuten pohdinnat elämän rajallisuudesta ja ainutkertaisuudesta, saattavat myös heijastua parisuhteeseen. Samoin haasteita suhteelle voivat asettaa perheen kehityskriisit. Esimerkiksi ensimmäisen lapsen syntymä on murroskohta, jossa pa-

risuhteen hoitaminen jää helposti vanhemmuuden jalkoihin. Tasapainoilu lapsen tarpeiden ja omien ja parisuhteen tarpeiden välillä ei ole helppoa.

Toisinaan eropohdintojen taustalta löytyy perhe-elämää kuormittavia päihde-, mielenterveys- tai väkivaltaongelmia. Vanhemmuuden säilymisen kannalta ongelmiin on hyvä hakea apua ja tukea, päädyttiinpä tilanteessa eroon tai ei.

Eroa pohtiva saattaa kuvitella, että ero ratkaisee sellaisiakin elämänongelmia, joihin ero ei todellisuudessa vaikuta. Ero ei esimerkiksi poista vanhempien välisiä kasvatuserimielisyyksiä. Erosta huolimatta entisten puolisoitten on oltava tekemisissä toistensa kanssa ja kyettävä sopimaan lapsen asioista. Vanhemmuuden vastuu säilyy kummallakin vanhemmalla. Vaikka ero saattaa ratkaista joihinkin perheen ja parisuhteen ongelmia, tuo se usein tullessaan myös uusia ongelmia.

Eropäätöksen tekeminen on yleensä vanhemmille yksi elämän vaikeimmista ratkaisuista. Siksi eroa harkitsevien tulisi selvittää erityisesti lasten takia ennen lopullista eropäätöstään kaikki muut vaihtoehdot saada apua ongelmiinsa.

Tukea ja ideoita parisuhteen ja perhe-elämän parantamiseen voi hakea ilman, että on kysymys vakavasta kriisistä ja erouhasta. Apua ongelmiin tulisikin hakea ajoissa eli silloin, kun molemmat puoliset ovat vielä riittävän sitoutuneita suhteeseen, eikä kumpikaan ole tahollaan lähtenyt toimimaan vakavissaan eron suuntaan. Hankalistakin tilanteista on hyvät mahdollisuudet selvittää niin kauan, kun kummallakin puolisoilla on halua ja halua yhteiselämän jatkamiseen.

Ulkopuolista apua ja tukea parisuhteen ja perhe-

elämän vaikeuksiin kannattaa hakea viimeistään, kun eroajatus alkaa nousta säännöllisesti mieleen. Parisuhteen ongelmiin ja eron pohdintaan on tarjolla tukea. Neuvokeskuksen Eroneuvo-tilaisuus on kertaluontoinen palvelu eroa pohtiville ja eroamassa oleville lapsiperheen vanhemmille sekä eroperheen läheisille. Eroneuvo-tilaisuuksissa on tarjolla asiatietoa ja vertaistukea eroon liittyvissä asioissa. Apua parisuhdeongelmiin voi saada myös parisuhdekursseilta, perheneuvolasta ja perheasiain neuvottelukeskuksesta. Parisuhde- ja perhepalveluja tuottavat kunnat, seurakunnat ja järjestöt sekä yksityiset palveluntuottajat.

LISÄÄ TIETOA

eron pohdintaan tukea tarjoavista tahoista löydät sivulta 30 lähtien.

Pohdittavaksi:

MITKÄ SEIKAT OVAT SAANEET MINUT POHTIMAAN EROAMISTA?

MIHIN ASIOIHIN PERHE-ELÄMÄSSÄMME HALUAISIN MUUTOSTA?

MILLÄ TAVOIN VOISIN KESKUSTELLA ASIASTA PUOLISONI KANSSA?

MITÄ MUUTOKSIA ERO TOISI ELÄMÄÄNI? ENTÄ PUOLISONI JA LASTEMME ELÄMÄÄN?

MIHIN ASIOIHIN ERO OLISI RATKAISU? MIHIN EI?

MILLAISIA UUSIA ONGELMIA ERO VOISI TUODA MUKANAAN?

Eropäätöksestä eteenpäin

Ero haastaa avioliitossa, avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eläneen parin elämän monella eri osa-alueella. Yhden niistä muodostavat parisuhteen purkamiseen ja talouden jakamiseen liittyvät käytännön järjestelyt.

Avioeron hakemista ja omaisuuden jakoa määrittelevät erilaiset säädökset. Lasten asuinkunnan sosiaaliviranomaisilla on velvollisuus neuvoa vanhempia eroasioissa. Omaisuuden jakoon liittyvissä kysymyksissä on hyvä kääntyä oikeusaputoimiston tai asianajajan puoleen.

PARISUHTEN PURKAMISEN JURIDIikka

Avioliiton purkamista haetaan kirjallisesti kärjäoikeudelta. Erohakemuksen voi jättää tuomioistuimen kansliaan henkilökohtaisesti, postitse tai valtuutetun asiamiehen välityksellä. Puolisot voivat hakea eroa yhdessä tai toinen puolisoista yksin.

Avoliiton purkaminen tapahtuu avopuolisoiden keskinäisellä sopimuksella ilman viranomaistoimia. Mikäli avoerossa on mukana lapsia, tulee lasten asiat järjestää avioeron tavoin lapsen edun ja lapsenhuoltolain mukaisesti.

Avioeron hakeminen on kaksivaiheinen prosessi. Ensimmäisessä vaiheessa toimitetaan erohakemus kotikunnan kärjäoikeudelle. Hakemuksen toimittamisesta käynnistyy puolen vuoden harkin-

ta-aika. Jos toinen puolisoista on jättänyt hakemuksen yksin, harkinta-aika alkaa, kun toinen puoliso saa tiedon erohakemuksesta. Tuomioistuin huolehtii tiedoksi antamisesta kirjeitse. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun puoliso kuittaa postin kirjatun kirjeen saantitodistusta vastaan. Myös kärjäoikeuden haastemies voi toimittaa tiedoksiannon.

Harkinta-ajan tavoitteena on antaa puolisoille aikaa sopeutua muuttuvaan tilanteeseen ja hoitaa käytännön järjestelyitä. Puolisot voivat asua harkinta-ajan yhdessä tai erikseen. Lainlaatijan tarkoitus on, että puolisot myös pohtisivat harkinta-aikana eropäätöstään. Pohdinnan tukena on mahdollista käyttää perheasioiden sovittelua. Harkinta-aikana puolisoilla on mahdollisuus tulla toisiin ajatuksiin ja jättää lopullinen ero hakematta. Tällöin kärjäoikeuteen jätetty erohakemusta ei uudisteta, vaan asia jätetään sikseen.

Eron toinen vaihe tarkoittaa lopullisen eron hakemista kärjäoikeudelta harkinta-ajan päätyttyä. Lopullista eroa tulee hakea puolen vuoden sisällä harkinta-ajan päättymisestä. Jos lopullista eroa ei haeta määräajan kuluessa, erohakemus raukeaa.

Puolisoille, jotka ovat jo avioeroa hakiessaan asuneet vähintään kaksi viimeksi kulunutta vuotta erillään, myönnetään ero ilman harkinta-aikaa.

LISÄTIETOA avioliittolainsäädännöstä, avioeron hakemisesta ja omaisuuden osituksesta: oikeuslaitos www.oikeus.fi, oikeusministeriö www.om.fi ja valtion säädöstietopankki Finlex www.finlex.fi. Ohjeita ja lisää tietoa saat myös asuinkuntasi kärjäoikeudesta.

JAKO KAHTEN – TALOUSASIAT UUSIKSI

Omaisuuksien jakaminen eli ositus voidaan toimittaa joko avioeron ensimmäisessä vaiheessa tai myöhemmin. Käytännössä ositusta voi hakea vielä suhteellisen pitkän ajan kuluessa avioliiton päättymisen jälkeen. Puolisot sopivat keskenään omaisuuden jaosta. Puolisot voivat tehdä puolisoitten keskinäisen, kahden todistajan allekirjoittaman ositus sopimuksen tai he voivat laatia sopimuksen asianajajan kanssa.

Ositukseen vaikuttaa mahdollisen avioehdon olemassaolo. Jos puolisoilla on avioehto, suoritetaan omaisuuden erottelu. Jos omaisuuden jaosta syntyy riitaa, on puolisoilla mahdollisuus pyytää käräjäoikeuden pesänjakajaa suorittamaan ositus. Pesänjakajan suorittamasta ositus päätöksestä voi valittaa käräjäoikeuteen ja edelleen hovioikeuteen. Ositusta voidaan sovitella, jos ositus muutoin joutaisi kohtuuttomaan lopputulokseen.

Avoliitossa puolisoilla ei ole avioliiton tuomaa oikeutta toisen puolison omaisuuteen. Huhtikuussa 2011 voimaan astunut laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta kuitenkin antaa avopuolisolle suojaa avioliiton päättyessä. Lakia sovelletaan avopuolisiin, jotka ovat asuneet yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta tai joilla on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa ollut lapsi. Sitä sovelletaan niin samaa kuin eri sukupuolta oleviin avioliittoihin ja avoliittoihin, jotka ovat alkaneet ennen lain voimaantuloa. Sitä ei sovelleta avoliittoihin, jossa toinen tai kumpikin osapuoli on avioliitossa tai joka on päätynyt ennen lain voimaantuloa.

Lain tavoitteena on edistää oikeudenmukaista avoliiton aikana karttuneen omaisuuden jaosta ja tarjota riidanratkaisumenettely, jos avopuolisot eivät pysty sopimaan asioista keskenään. Avopuoliso voi vaatia omaisuuden erottelua avo-

liiton päättyttyä. Lähtökohtana erottelussa on, että kumpikin avopuoliso pitää oman omaisuutensa. Irtaimet esineet katsotaan kuitenkin yhteisiksi, jollei voida selvittää kummalle avopuolisolle tietty esine kuuluu. Avopuolisot, kuten aviopuolisotkin, voivat poiketa keskinäisellä sopimuksella useimmista lain säännöksistä.

Avopuolisolla on oikeus hyvitykseen, jos hän on auttanut toista osapuolta kartuttamaan omaisuuttaan ja omaisuuden jakaminen ainoastaan omistuksen perusteella tarkoittaisi hyötymistä toisen kustannuksella. Hyvityksen saaminen edellyttää, että epäsuhta puolisoitten panostuksessa ei ole vähäinen. Hyvitykseen oikeuttava panos voi olla esimerkiksi taloustyötä kotona toisen avopuolison kartuttaessa omaisuuttaan työelämässä. Myös merkittävä rakennus- ja korjaustyö tai pitkäaikainen hoivatyö kotona toisen avopuolison hyväksi voi oikeuttaa hyvitykseen.

Avopuolisot voivat uuden lain mukaan sopia omaisuuden erottelusta ja hyvityksestä keskenään. Jos sopiminen ei onnistu, erottelua varten voidaan hakea käräjäoikeudelta pesänjakajan määräämistä. Pesänjakaja toimittaa omaisuuden erottelun ja päättää mahdollisesta hyvityksestä. Todisteena erottelusta laaditaan erottelukirja. Jollei pesänjakaja ole haettu, hyvitysvaatus voidaan myös viedä käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Oikeus hyvitykseen raukeaa, jos sitä ei ole vaadittu kuuden kuukauden kuluessa omaisuuden erottelusta. Mikäli avopuolisot eivät erottele omaisuuttaan, oikeus hyvitykseen

raukeaa kolmen vuoden kuluttua erilleen muuttamisesta tai avopuolison kuolemasta.

Ero voi laittaa talouden tiukille. Eron jälkeen lapsen kanssa asuvan vanhemman on mahdollista saada korotettua lapsilisää (lapsilisän yksinhuoltajakorotus), jota haetaan Kelasta. Kelasta voi hakea tukea myös asumiskuluihin. Asumistuki on tarkoitettu pienituloisille ja sitä voi hakea vuokra-, asumisoikeus- ja omistusasuntoon.

Talous- ja velkaneuvonta auttaa yksityishenkilöitä selvittämään taloudellista tilannettaan. Neuvoja ja apua tarjotaan taloudenpidon suunnitteluun ja velkojen hoitamiseen sekä maksusuunnitelmien tekemiseen. Palvelu on maksutonta. Aika velkaneuvontaan kannattaa varata ajoissa, sillä vastaanotolle pääseminen saattaa viedä useita kuukausia.

Toimeentulotukea voi hakea viimesijaisena tukimuotona silloin, kun omat tulot ja varat eivät riitä elämiseen.

LISÄÄ TIETOA

korotetusta lapsilisästä, asumistuen tuloajoista ja hyväksyttävistä asumiskuluista löydät Kelan sivuilta osoitteesta www.kela.fi. Lisätietoa talous- ja velkaneuvonnasta sekä toimeentulotuen hakemisesta saat kotikuntasi sosiaalitoimesta. Avio- ja avioliiton purkamista säätelevät lait löydät seuraavalta aukeamalta.

Uusi laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta antaa avopuolisolle suojaa suhteen päättyessä.

Sopimukset lapsen oikeuksien turvaajina

Lapsiperheessä vanhemmat joutuvat parisuhteen päättyessä pohtimaan paljon lapseen ja vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä. Useimmat vanhemmat ovat erotessaan ensimmäistä kertaa tekemisissä lasten ja vanhempien välisiä suhteita säätelevän lapsenhuoltolain eli lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta säätelevän lain kanssa.

Lapsenhuoltolaissa määritellään huoltajien tehtävät ja vastuut sekä lapsen hyvän hoidon periaatteet. Lain tavoitteena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen, hyvinvointiin ja molempiin vanhempiin. Laki velvoittaa niin saman katon alla kuin erilläänkin asuvia vanhempia.

Avoliitossa olevat vanhemmat ovat automaattisesti yhteishuoltajia ja yhdessä vastuussa lapsensa hoidosta, kasvatuksesta ja elatuksesta. Avoliitossa elävät vanhemmat sopivat yhteishuollosta lastenvalvojan luona isyyden vahvistamisen yhteydessä. Nykyään valtaosa vanhemmista jatkaa myös eron jälkeen yhteishuoltajina.

Parisuhteen purkauessa vanhemmat tekevät keskinäisen kirjallisen sopimuksen siitä, miten lapsen asiat eron jälkeen järjestetään. Sopimuksessa määritellään lapsen huoltomuoto ja se, kumman vanhemman luona lapsi on kirjoilla, miten lapsi tapaa muualla asuvaa vanhempaansa ja miten

lapsesta aiheutuvat kustannukset jaetaan vanhempien kesken. Jos perheessä on useampia lapsia, etsitään lapsen edun mukainen ratkaisu jokaisen lapsen kohdalla erikseen.

Toimivien sopimusten aikaansaaminen edellyttää vanhemmilta, että he valmistautuvat lastenvalvojan luona käyntiin. Vanhempien on hyvä perehtyä etukäteen sopimukseen sisältyviin asioihin ja pohtia niitä yhdessä. Suositeltavaa olisi kääntyä tässä vaiheessa esim. perheasioiden sovittelun puoleen.

Lapsen asuinkunnan lastenvalvojan tehtävänä on auttaa vanhempia keskinäisen sopimuksen teossa. Lastenvalvoja varmistaa, että sopimus on lapsen edun mukainen. Sopimukset tehdään oikeusministeriön hyväksymälle lomakkeelle. Lastenvalvoja vahvistaa vanhempien välisen sopimuksen sosiaalilautakunnan valtuuttamana.

Sopimuksen tekeminen ei ole pakollista, mutta vanhempien keskenään tekemä, vahvistamaton sopimus ei ole täytäntöönpanokelpoinen. Mikäli toinen vanhemmista kieltäytyy toimimasta sopimuksen mukaisesti, vahvistetulle sopimukselle voi hakea täytäntöönpanoa käräjäoikeudelta. Täytäntöönpanoa ei voi hakea kuitenkaan tilanteesta, jossa vanhempi ei omasta tahdostaan tapaa lastaan.

LAINSÄÄDÄNTÖ SÄÄTELEE LAPSIPERHEEN EROA JA LAPSEN ASEMAA VANHEMPIEN EROSSA.

Lait löytyvät valtion säädöstietopankki Finlexistä osoitteessa www.finlex.fi.

HUOLTOMUOTO

Lasten kannalta on tärkeää, että molemmat vanhemmat ovat hänen huoltajiaan. Valtaosa vanhemmista valitsee lastensa huoltomuodoksi yhteishuollon. Yhteishuollossa molemmat vanhemmat vastaavat lapsen hoidosta ja kasvatuksesta ja he tekevät lasta koskevat tärkeät ratkaisut. Yhteishuollossa kummallakin vanhemmalla on myös oikeus saada kaikki lasta koskevat tiedot esimerkiksi päivähoitosta, koulusta ja terveydenhuollosta.

Yhteishuoltajuus vahvistaa vanhempien juridista vanhemmuutta ja luottamusta siihen, että he saavat olla eron jälkeenkin mukana lapsensa elämässä kaikkine vanhemmuuteen sisältyvine velvoitteineen ja oikeuksineen.

Vanhemmat voivat valita myös yhteishuollon, jossa huoltajien työnjaosta sovitaan erikseen ja tavanomaisesta yhteishuollosta poiketen. Erillis-sopimukset tulee kuitenkin aina vahvistuttaa tuomioistuimessa. Tuomioistuin voi myös vahvistaa

lapselle muita huoltajia biologisten vanhempien rinnalle tai heidän sijastaan. Joskus esimerkiksi lapsen isovanhempi tai muu läheinen voidaan nimetä lapsen oheishuoltajaksi.

Yksinhuoltaja-nimikettä käytetään edelleen arkikielessä paljon, vaikka yksinhuoltoon päädytään yhä harvemmin. Joskus yksinhuolto on kuitenkin ainoa mahdollisuus ja lapsen edun mukainen ratkaisu. Yksinhuoltajavanhempi vastaa ja päättää lapsen asioista yksin. Yksinhuolto ei kuitenkaan poista kummankaan vanhemman elatusvastuuta tai lapsen tapaamisoikeutta. Tapaamisoikeuden on mahdollista olla hyvinkin laaja huoltomuodosta riippumatta.

Vanhemmat ovat kertoneet kokevansa ongelmalliseksi, ettei lasta aktiivisesti tapaavalla mutta huollosta erotetulla vanhemmalla ole lapsen asioissa tiedonsaantioikeutta. Tiedonsaantioikeuden puuttumisesta voi aiheutua lapsen edun vastaisia tilanteita. Lapsella voi esimerkiksi olla jokin lapsen jokapäiväiseen elämään vaikuttava sairaus, josta huollosta erotetulla vanhemmalla ei ole tietoa, tai lapsi voi sairastua vakavasti tapaamisyksikön aikana ilman, että lapsen huoltajavanhempaan saadaan yhteyttä.

Tuomioistuimien voi määrätä yksinhuollossa olevan lapsen huollosta erotetulle vanhemmalle oikeuden saada viranomaisilta lasta koskevia tietoja. Korkein

Yksinhuoltaja-nimikettä käytetään edelleen arkikielessä paljon, joskin harhaanjohtavasti, sillä valtaosalla vanhemmista on yhteishuolto.

oikeus on antanut asiaa koskevan ennakkopäätöksen (2003:7): "Tuomioistuin voi antaa määräyksen, jonka mukaan huollosta erotetulla vanhemmalla on oikeus käyttää huoltajalle kuuluvaa oikeutta saada viranomaiselta lasta koskevia tietoja, mikäli sitä voidaan pitää lapsen edun mukaisena" (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 9 §:n 3. momentti). Käytännössä tiedonsaantioikeutta hakevan huollosta erotetun vanhemman kannattaa yksilöidä riittävästi, mihin kaikkiin lapsen asioihin hän haluaa saada tiedonsaantioikeuden.

LAPSEN ASUMINEN JA OSOITE

Erossa vanhemmat eroavat puolisoina toisistaan, mutta kumpikaan ei eroa lapsesta. Vanhemmat päättävät yhdessä, miten lapsen asuminen järjestetään eron jälkeen. Vanhempien väliseen sopimukseen myös kirjataan, kumman vanhemman osoitteessa lapsi virallisesti asuu.

Lapsella voi ainakin toistaiseksi olla virallisesti vain yksi osoite, vaikka lapsi saattaa viettää lähes yhtä paljon aikaa molempien vanhempien luona.

Sillä, kumman vanhemman luokse lapsi on väestörekisteriin merkitty asumaan, ei kuitenkaan tarvitse olla lapsen hyvinvoinnin kannalta suurta merkitystä. Tärkeintä on, että vanhemmat luottavat toisiinsa ja lapsi voi asua joustavasti molempien vanhempien luona. Talouden kannalta lapsen osoitteella on silti suuri merkitys: lapsilisät ja asumistuki maksetaan vanhemmalle, jonka luona lapsi on kirjoilla.

Lapsen asumiskysymyksen ratkaiseminen on perinteisesti saanut kohtuuttoman suuren painoarvon lapsen asioista päätettäessä. Jos vanhemmat jo sopimusneuvottelujen alkuvaiheessa jumiutuvat kysymykseen lapsen osoitteesta, nakertaa se pahimmillaan pohjaa vanhempien tulevalta yhteistyöltä ja lapsen edun ensisijaisuudelta. Jos ensimmäiseksi päätetään, kenen luona lapsi asuu, voi olla vaikea tavoittaa tasavertaista yhteistyösuhdetta ja lapsen kannalta parhaita mahdollisia ratkaisuja tapaamisten laajuudesta ja yhteishuollon muista yksityiskohdista sovittaessa. Mikään järjestely ei ole hyvä ja toimiva niin kauan, kun vanhemmat eivät luota toisiinsa ja tue toisiaan vanhempina.

TAPAAMISOIKEUS

Lapsenhuoltolaissa käytetään vanhahtavaa tapaamisoikeuden käsitettä kuvaamaan lapsen tarvetta ja oikeutta pitää säännöllisesti yhteyttä eri osoitteessa asuvaan vanhempaan. Tapaamisoikeuden sijasta voitaisiin puhua esimerkiksi lapsen luonapidosta. Kun menneiden vuosikymmenten yleinen tapaamiskäytäntö oli järjestää tapaaminen joka toinen viikonloppu ja kahden viikon jaksoissa, on nykyään jo siirrytty joustavampiin ja laajempiin luonapito- ja asumisjärjestelyihin.

Tapaamisoikeus eli lapsen oikeus pitää yhteyttä ja viettää aikaa erillään asuvan vanhemman kanssa ei riipu siitä, onko tavattava vanhempi lapsen juridinen huoltaja vai ei. Säännöllisten tapaamisten lisäksi yhteyttä voidaan pitää myös puhelimitse, tekstiviestein, sähköpostitse ja kirjeitse. Lapsen oma kännykkä ja internetin tarjoamat mahdollisuudet yhteydenpitoon voivat helpottaa yhteydenpitoa tapaamisten välillä ja lievittää lapsen ikävää. Samalla on tärkeää muistaa, että ei ole lapsen tehtävä huolehtia yhteydenpidosta ja sopia tapaamisista – ne ovat aina vanhempien vastuulla.

Tapaamissopimuksessa huomioidaan lapsen ikä, koulurytmi, päivähoito ja säännölliset harrastukset. Myös loma-ajan ja juhlapyhien järjestelyt sekä lapsen ja läheisten merkkipäivät kannattaa kirjata selvästi tapaamissopimukseen. Tapaamisjärjestelyihin vaikuttavat myös esimerkiksi vanhempien työajat (etenkin vuoro- ja keikkatyössä), vanhempien asuinpaikkojen välinen matka ja tapaamisista koituvat kulut sekä vanhempien taloudelliset olosuhteet ja uudet perhesuhteet. Yksityiskohtaisempana tapaamissopimukset eivät kuitenkaan toimi käytännössä, ellei vanhemmilta löydy tarvittaessa myös joustoa ja aitoa tahtoa ylläpitää suhdetta lapseen.

Varsinaiset päätökset lapsen asioista tekevät vanhemmat. Vanhemmilla on myös vastuu päätösten seurauksista. Lapsen ei ole aina helppo il-

”

Lapsen kuuleminen tarkoittaa niin lapsen toiveiden ja mieltymysten kuin lapsen kehityksellisten tarpeidenkin huomioon ottamista.

maista tahtoaan ja toiveitaan esimerkiksi asumis- ja tapaamisjärjestelyihin liittyen. Erityisen vaikeaa tahdon ilmaiseminen on, kun lapsi tietää vanhempiensa olevan keskenään eri mieltä asioista. Lapsi haluaa olla vanhemmilleen lojaali, ei asettua toista vanhempaa vastaan. Kun vanhemmat luottavat toisiinsa ja pystyvät neuvottelemaan keskenään, on lapsenkin helppo ilmaista toiveitaan ja näkemyksiään. Silloin lapsi tietää, ettei kukaan suutu, tule epätoivoiseksi tai hylkää häntä, jos hän kertoo mielipiteensä.

On syytä muistaa, että kaikilla lapsilla iästä riippumatta on lain turvaama oikeus tulla kuulluksi itseään koskevista asioista. Lapsen kuuleminen tarkoittaa sekä lapsen toiveiden ja mieltymysten että lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioon ottamista. Lasta ei saa kuitenkaan missään olosuhteissa pakottaa ilmaisemaan mielipidettään. Lapsella

ei välttämättä aina edes ole selvää, mietittyä kantaa asioihin. Lapsi saattaa luottaa siihen, että vanhemmat kykenevät ratkaisemaan asiat hänen edukseen.

LAPSEN ELATUS

Lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Lain mukaan molemmat vanhemmat vastaavat elatuksesta kykynsä mukaan. Vanhempien elatuskykyä arvioitaessa huomioidaan vanhempien työkyky, tulot, varallisuus ja muut elatusvastuut sekä elatusapua maksavan vanhemman asumiskulut. Vanhempien elatusvastuun laajuutta arvioitaessa huomioidaan lapsen elatusarve, lapsen kyky ja mahdollisuudet vastata itse elatuksestaan sekä muut seikat, joiden johdosta vanhemmille ei aiheudu lapsen elatuksensa kustannuksia tai kustannukset jäävät vähäisiksi.

Elatusavun määrää ja suorittamistapaa voidaan

muuttaa, jos lapsen elatuksen tarve tai vanhempien tilanne ja elatuskyky muuttuvat oleellisesti tai jos lapsi kykenee elättämään itsensä jo ennen täysi-ikäisyyttä. Elatusapu voidaan tietyin edellytyksin maksaa myös suoraan nuorelle henkilölle.

Vanhemmat vastaavat lapsen koulutuskustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on tullut täysi-ikäiseksi, mikäli se katsotaan kohtuulliseksi. Sopimus koulutusavustuksesta voidaan tehdä lastenvalvojan luona yhdessä nuoren kanssa.

Elatusavun on oltava suuruudeltaan kohtuullinen sekä lapsen että maksavan vanhemman olosuhteet huomioon ottaen. Vanhemman mahdollisella uudella puolisoilla ei ole lain mukaan elatusvelvollisuutta puolison lapseen nähden. Elatusvelvollisuus ei riipu siitä, onko lapsi yksin- vai yhteishuollossa. Helpottaakseen ja yhdenmu- kaistaakseen elatusavun tason määrittelemistä on

oikeusministeriö julkaissut ohjeen elatusavun laskemisesta. Ohjeen löydät oikeusministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.om.fi.

Elatusapu on tarkoitettu lapsen kustannuksiin. Perinteisesti sitä on maksanut lapsesta erillään asuva vanhempi lapsen kanssa asuvalle vanhemmalle. Jos lapsi viettää runsaasti aikaa kummankin vanhemman kanssa, lapsella on käytännössä kaksi kotia ja lapsesta aiheutuu kustannuksia kummallekin vanhemmalle. Jos vanhemmat vielä ansaitsevat suunnilleen saman verran, eikä heidän elatuskyvyssään ole huomattavaa eroa, saattaa olla oikeudenmukaista sopia, ettei elatusapua makseta. Vanhemmat voivat myös sopia, että suurempien hankintojen kulut jaetaan tasan.

Jos vanhempi ei huolehdi hänelle määrätyn elatusavun maksamisesta, voidaan lapselle maksaa elatustukea, jota haetaan Kelasta.

Elatustuki ei ole ilmaista rahaa, vaan siitä syntyy

elatusvelkaa elatusvelvolliselle vanhemmalle. Elatustuen maksamisen pääasiallisena edellytyksenä on vahvistettu ja voimassa oleva elatussopimus tai oikesuden päätös. Mikäli elatusvelvollista ei saada allekirjoittamaan elatussopimusta, lähivanhemman tulisi hakea päätöstä elatusavusta oikeudelta. Kela maksaa elatustukea lapsen toisen vanhemman hakemuksella. Hakemuksen mukana tulee olla vahvistettu sopimus tai oikeuden antama päätös elatusavusta.

SOVITTELU

Lapsenhuoltolain tavoitteena on, että vanhemmat pystyvät neuvottelemaan yhdessä lapsen huolto-, asumis- ja tapaamisasioista lapsen edun mukaisesti. Perheen pulmien yhteiseen pohdintaan on mahdollista saada ulkopuolista tukea muun muassa perheasioiden sovittelusta.

Perheasioiden sovittelu on lakisääteinen sosiaa-

lipalvelu, joka on tarkoitettu myös eroa pohtiville ja eroon päätyneille vanhemmille sekä perheen muille jäsenille. Perheasioiden sovittelijat ovat koulutettuja ammattilaisia, esimerkiksi lastenvalvoja tai sosiaalityöntekijöitä, joiden tehtävä on auttaa vanhempia löytämään yhdessä ratkaisuja perheen ongelmiin. Sovittelun tavoitteeksi voidaan asettaa esimerkiksi, että vanhemmat löytävät kummankin hyväksymän ratkaisun siihen, miten lapsen asiat eron jälkeen järjestetään. Palvelun erityisenä tarkoituksena on turvata lapsen asema erossa. Perheasioiden sovittelu on vapaaehtoista, luottamuksellista ja maksutonta. Palvelun järjestämisvastuu on kunnalla. Sovittelua voi pyytää lapsen asuinkunnan sosiaalivirastosta.

Jos vanhemmat eivät pääse yhteisymmärrykseen sovittavista asioista, he voivat hakea ratkaisua käräjäoikeudesta. Ennen asian ratkaisemista käräjäoikeus yleensä pyytää niin kutsutun olosuhdeselvityksen lapsen asuinkunnan sosiaaliviranomaisilta. Pienituloiset voivat saada oikeudenkäynteihin maksutonta oikeusapua oikeusapulain mukaisesti. Myös vakuutusyhtiöt voivat tietyin edellytyksin kantaa osavastuun oikeudenkäyntikuluista, mikäli henkilön kotivakuutukseen kuuluu oikeusturvavakuutus.

Joskus huolto- ja tapaamiskiistan vieminen oikeuteen on ainoa keino turvata lapselle oikeus vanhempiinsa. Vanhempien kannattaa kuitenkin ennen oikeusprosessiin lähtemistä miettiä vakavasti, onko muita vaihtoehtoja vielä käyttämättä. Huoltoriita voi olla lapsen kannalta erittäin tuhoisa

ja jatkuvat oikeudenkäynnit tulevat kalliiksi. Lailla tai käräjöinnillä ei myöskään turvata toimivia sopimuksia, jos vanhemmat eivät ole valmiita sitoutumaan sopimuksiin.

Oikeudenkäynnin vaihtoehtona on tuomioistuinsovittelu, joka on oikeudenkäyntiä edullisempi ja nopeampi vaihtoehto. Vanhemmat voivat pyytää tuomioistuinsovittelua yhdessä tai toinen vanhemmista yksin. Sovittelua on mahdollista hakea sekä ennen oikeudenkäyntiä että oikeusprosessin aikana. Myös tuomioistuin voi ohjata osapuolet sovitteluun.

Sovitteluun vaaditaan molempien vanhempien suostumus. Sovittelussa tavoitteena on löytää molempia osapuolia tyydyttävä, lapsen edun mukainen ratkaisu riidan kohteena olevaan asiaan. Tuomioistuinsovittelussa osapuolet vastaavat vain omista kustannuksistaan ja voivat käyttää oikeudellista avustajaa tai vanhempien yhteisesti hankkimaa ja kustantamaa lapsiasioiden asiantuntijaa. Sovittelijana toimii tuomioistuimen tuomari. Sovittelija ei tee päätöstä asiassa, mutta vahvistaa vanhempien keskenään laatiman sopimuksen.

Käräjäoikeuksissa on mahdollisuus hakea asiantuntija-avusteiseen tuomioistuinsovitteluun. Tässä myös lapsiystävälliseksi huoltoriitojen sovitteluksi kutsutussa sovittelumenettelyssä sovittelijana toimii tuomari ja hänen työparinaan on asiantuntija-avustaja. Sovittelija auttaa vanhempia pääsemään sovintoon ja sopimaan lasta koskevista asioista. Asiantuntija-avustajan tehtävänä on tuoda esille lapsen näkökulmaa.

LISÄÄ TIETOA tuomioistuinsovittelusta ja asiantuntija-avusteisesta tuomioistuinsovittelusta saat asuinkuntasi käräjäoikeudesta sekä oikeusministeriön sivustolta osoitteesta www.om.fi.

Ero – kriisistä toipumiseen

Parisuhde perustuu parhaimmillaan puolisoitten keskinäiselle kiintymykselle ja luottamukselle. Suhteeseen sisältyy monenlaisia odotuksia liittyen läheisyyteen, turvallisuuteen, hyväksyntään ja rakkauteen. Parisuhteen katkeaminen voi aiheuttaa monenlaisia tuntemuksia: turvattomuutta, luo-

pumisen tuskaa, toivottomuutta, surua, vihaa tai tunteen petetyksi tulemisesta. Tulevaisuus pelottaa usein eroavaa: Miten selviän taloudellisesti? Jääkö loppuiäksi yksin? Myös lasten asiat saattavat aiheuttaa ahdistusta: Miten lapset reagoivat, kun kerromme heille erosta? Miten ero vaikuttaa lasten

Erosta selviämiseen vaikuttaa tapa, jolla erotaan.

Läheinen tukee eroavaa parhaiten kuuntelemalla, lohduttamalla ja olemalla läsnä.

tulevaisuuteen? Miten säilytän yhteyden lapseen, jos emme asu enää saman katon alla?

Erossa haaveet yhteisestä tulevaisuudesta särkyvät. Ero on erityisen kova paikka puolisoille, joka toivoi yhteiselämän jatkuvan. Elämän mielekkyys kyseenalaistuu, kun ihminen kokee tulleen hylätyksi ja torjutuksi tärkeimmässä ihmissuhteessaan. Mielessä pyörii kysymyksiä: Miksi tämä tapahtuu juuri minulle? Mitä olen tehnyt väärin? Miten olisin voinut toimia toisin? Syyllisyys eroon johtaneista ratkaisuksista ja eropäätöksestä, pettymys itseen ja parisuhteeseen sekä suru parisuhteen loppumisesta ovat tunteita, joita molemmat puoliset joutuvat todennäköisesti kokemaan.

Eron läpikäyminen on yksilöllinen prosessi. Puolisot voivat ajatella erosta ja eroamisesta hyvin eri tavalla. Kun toinen kokee helpotusta, saat-
taa toinen olla hyvinkin ahdistunut. Myös aiemmat elämäkokemukset heijastuvat eron kokemiseen ja erosta selviämiseen. Pintaan voivat nousta lapsuuden kokemukset, omien vanhempien ero tai mahdolliset omat aiemmat erokokemukset. Reaktioihin vaikuttaa eroon johtaneiden syiden lisäksi myös tapa, jolla erotaan.

Eroamiselle on tyypillistä eron eriaikaisuus: puoliset tekevät harvoin eroa samaan tahtiin. On melko tavallista, että erossa aloitteentekijänä toiminut on jo pitkään pohtinut eroa ja työstänyt eroon liittyviä tunteita. Hän on mahdollisesti myös

käynnistänyt eroon liittyviä käytännön järjestelyjä jo ennen kuin erosta on puhuttu. Tällöin toinen puoliso voi kokea tulleen yllätetyksi ja eron eriaikaisuus saattaa aiheuttaa monia ongelmia. Olisikin tärkeää, että puoliset puhuisivat erosta keskenään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Niin puoliset olisivat edes jossain määrin samalla viivalla eron toteutuessa ja saisivat paremmat lähtökohdat tulevalle yhteistyölleen vanhempina.

Ero ei kosketa vain eroavia puolisoita, vaan se koskettaa myös perheen lapsia ja lähipiiriä. Lasten takia on erityisen tärkeää säilyttää yhteinen vanhemmuus sekä suhteet sukuun ja muihin lapselle läheisiin ja tärkeisiin ihmisiin. Isovanhemmat ja muut läheiset joutuvat yleensä läpielämään osin samanlaisia tunteita kuin eroavat.

Toisinaan läheisten houkutuksena on omien erokäsitysten liiallinen esille tuominen, toisen puolison mustamaalaaminen, erotuomarina toimiminen tai syyllisten etsiminen. Läheinen tukee eroavaa parhaiten kuuntelemalla, lohduttamalla ja olemalla läsnä. Luotettavan läheisen kanssa voi keskustella erosta ja jäsentää tapahtumia. Esimerkiksi lastenhoitoavun tarjoaminen on konkreettista tukea, jota erovanhemmat läheisiltään ja ystävil-
tään odottavat.

ERO KRIISINÄ

Ihminen saattaa kohdata elämänsä varrella monia kriisejä, niin luonnollisia ja kehitykseen liittyviä kuin akuutteja ja odottamattomiakin. Eron voi nähdä prosessina, joka alkaa eron pohdinnasta ja päättyy erosta toipumiseen. Eron syyt ja taustat ovat erilaisia, mutta erokriisissä läpikäytävät tunteet ovat usein samankaltaisia eri ihmisillä. Eroava joutuu kasvokkain uuden tilanteen ja yksinäisyyden kanssa menettäessään puolison, joka aiemmin oli oleellinen osa omaa elämää.

Erokriisin alkuvaiheessa ihminen tavallisesti pyrkii torjumaan ja kieltämään tilanteen. Ero saat-
taa tuntua sietämättömältä ja liian pelottavalta kohdata. Jossain vaiheessa eroajan on kuitenkin pakko yrittää kohdata eron todellisuus. Silloin tyy-
pillisiä pintaan nousevia tunteita ovat suru ja rai-
vo. Eroajilla on erilaisia keinoja näiden tuskallisten
tuntemusten lievittämiseen. Moni suoja itseään
muodostamalla todellisuudesta vääristyneen ku-
van. Eroava voi esimerkiksi vierittää kaiken syyn
tapahtuneesta ja omasta pahasta olostaan enti-
selle kumppanilleen tai ottaa kaiken syyllisyyden
yksin kantaakseen. Tässä vaiheessa erokriisiä ei ole
myöskään tavatonta kärsiä uni- ja keskittymisvaike-
uksista, ruokahaluttomuudesta tai masennuksesta.

Vaikka ero ei olisi oma päätös eikä eroava olisi
toivonut eroa, on eroavan oman edun mukaista
yrittää hyväksyä eron todellisuus ja luottaa elämän
jatkumiseen. Eron hyväksyminen antaa vapauden
alkaa suuntautua tulevaisuuteen ja rakentaa eron
jälkeistä elämää. Kolhiintunut itseluottamus voi
palautua vähitellen ja saattaa jopa vahvistua sel-
viytymiskokemuksen myötä. Eron läpityöskentelyn
kautta eroava alkaa usein myös ymmärtää parem-

min itseään ja muita ihmisiä. Ero pakottaa tarkas-
telemaan omia valintoja ja arvoja uudesta näkökul-
masta ja herättää pohtimaan omia toiveita elämän
ja esimerkiksi parisuhteen suhteen. Aiemmat itses-
tänselvyydet ja kokemukset saattavat näyttäytyä
uudessa valossa.

Erokriisi ei silti aina tai automaattisesti etene va-
pauttavaan suuntaan. Vihan ja katkeruuden tuntei-
siin voi myös jäädä kiinni. Ero saattaa muodostua
vakavaksi uhaksi ihmisen hyvinvoinnille, jos eroa-
va ei halua tai kykene kohtaamaan ja läpikäymään
eron esiin nostamia tunteita. Kriisin keskeneräisyys
ja jumiutuminen tilanteeseen voi ilmetä esimerkik-
si jatkuvana katkeruutena entistä puolisoa kohtaan:
puoliso nähdään syyllisenä omaan pahaan oloon ja
eron jälkeen elämässä vastaan tuleviin vaikeuksiin.
Erokriisiinsä juuttunut myös toistaa helposti seu-
raavassa suhteessaan samaa kaavaa tai eristäytyy
ja välttelee ihmissuhteita, koska pelkää uutta epä-
onnistumista.

EROSTA TOIPUMINEN

Erosta selviäminen vie ihmisiltä yksilöllisen ajan.
On lohdullista ajatella, että jokaisella eroavalla on
tietoja ja taitoja, joiden avulla erosta voi selviytyä.
Aiempi elämäkokemus, yksilölliset voimavarat,
aiemmin läpikäydyt vaikeudet ja kriisit sekä hen-
kilökohtaiset selviytymiskeinot auttavat erosta
eteenpäin. Ihminen yleensä sopeutuu ajan kanssa
muutoksiin.

Eron läpikäyminen on tärkeää, sillä se mahdol-
listaa irrottautumisen päättyneestä suhteesta ja
entisestä puolisoista ja auttaa suuntaamaan ajatuk-

sia tulevaan. Parisuhteen tasolla tapahtuva irtautu-
minen entisestä puolisoista on tärkeää myös van-
hemmuussuhteen rakentumisen kannalta. Lapsen
edun mukainen vanhempien yhteistoiminta tulee
luontevaksi vasta, kun parisuhteen irtautumisvai-
heen tunteet eivät enää ohjaa ja väritä eropuolisoi-
den keskinäistä kanssakäymistä.

Omasta erosta voi ajatella selvinneensä silloin,
kun on hyväksynyt eron osaksi omaa elämänhis-
toriaa ja pystyy taas suuntaamaan katseen tule-
vaisuuteen. Silloin eroa voi tarkastella taaksepäin
yhtenä elämäkokemuksena muiden joukossa.

Eroseminaarit ja eroryhmät tarjoavat vertais-
tukea eroon. Eroryhmässä kohtaa muita samassa
elämäntilanteessa olevia. Muiden kokemusten
kautta voi lisätä omaa ymmärrystä ja löytää uusia
näkökulmia omaan tilanteeseen. Ryhmän anta-

man tuen ja tiedon avulla vaikeastakin erosta voi
muodostua eroavan selviytymistä ja kasvua tuke-
va kokemus. Eroryhmiä järjestävät muun muassa
seurakunnat, perheasiain neuvottelukeskukset,
perheneuvolat, järjestöt, kansalaisopistot ja yksityi-
set eroryhmänohjaajat.

LISÄÄ TIETOA

eroseminaareista ja
eroryhmistä löydät sivulta 31.

Pohdittavaksi:

MISSÄ VAIHEESSA OMAA
EROPROSESSIANI OLEN?
ENTÄ EX-PUOLISONI?

MITKÄ ASIAT VOISIVAT
AUTTAA MINUA ETEENPÄIN
ERON KÄSITTELYSSÄ?

Lapsen huomioiminen vanhempien erossa

Lapsi joutuu vanhempien eron myötä kokemaan monenlaisia tunteita ja elämänmuutoksia. Lapselle vanhempien ero voi olla pelottava, surullinen, hämmentävä tai raivostuttava kokemus. Joskus ero voi taas tulla helpotuksena. Lapset suhtautuvat vanhempiensa eroon yksilöllisesti.

Lapsi voi surra toisen vanhemman poismuuttoa tai pelätä tämän häviävän kokonaan elämästään. Samalla lapsi voi miettiä, mitä hänelle itselleen tapahtuu. Mitä jos toinenkin vanhempi lähtee pois? Kuka hänestä silloin huolehtii? Lapsi voi tuntea kiukkua ja raivoa kotoa lähtevää vanhempaa tai eroon syylliseksi mieltämäänsä vanhempaa kohtaan. Hän saattaa myös tuntea avuttomuutta, koska ei voi vaikuttaa vanhempien eropäätökseen.

Lapsen suhtautumistapaan vaikuttaa se, millainen perheen tilanne on ollut ennen eroa: Onko perheen elämä ja tunneympäristö ollut lapsen kannalta harmoninen ja kasvua tukeva? Onko kotona riideltä paljon tai onko siellä ollut muita lapsen elämää kuormittavia asioita? Lapsen erokokemukseen vaikuttaa erityisen paljon vanhempien tapaa toteuttaa ero käytännössä sekä heidän eron jälkeisen suhteensa laatu ja kykynsä pitää lapsi etusijalla

eroon liittyvissä ratkaisuissa. Myös lapsen ikä ja suhde vanhempiin sekä lapsen mahdollisuus saada tukea tutuilta ja turvallisilta aikuisilta vaikuttavat lapsen reaktioihin.

MITEN PUHUMME LAPSELLE EROSTA?

Lapsella ei ole ennakkokäsitystä siitä, miten vanhempien ero tulee vaikuttamaan hänen elämäänsä. Siksi on merkityksellistä, miten lapselle puhutaan erosta ja miten häntä valmistellaan siihen. Lapsen on hyvä olla selvillä perheen tilanteesta tapahtuvista ja erityisesti häntä itseään koskevista muutoksista. Lasta ei kuitenkaan saa kuormittaa tarpeettomasti aikuisten parisuhdeongelmissa tai eropohdinnoilla. Parisuhteen asiat eivät kuulu lapselle. Erosta myös kannattaa puhua lapselle vasta, kun vanhemmat tietävät, mitä aikovat tehdä.

Lapsen näkökulmasta vanhempien ero muuttuu todeksi yleensä vasta, kun toinen vanhempi muuttaa pois perheen yhteisestä kodista tai lapsi muuttaa toisen vanhemman kanssa uuteen kotiin. Kun eropäätös on tehty ja erilleen muutto lähestyy, on tärkeää, että molemmilla vanhem-

VANHEMPIEN YHTEISYMMÄRRYS LAPSEEN

LIITTYVISSÄ ASIOISSA SUOJAA LASTA.

milla on mahdollisuus viettää aikaa ja puhua lapsen kanssa sekä vastata lapsen kysymyksiin. Lasta tulee valmistella erilleen muuttoon. On hyvä, jos vanhemmat kykenevät kertomaan erosta lapselle yhdessä. Vaikka eropäätös ei olisi yhdessä tehty, antaa yhdessä kertominen lapselle luottamusta siihen, että vanhemmat kykenevät eron jälkeen kantamaan vastuuta ja huolehtimaan hänestä yhdessä.

Riippuu lapsen iästä, miten ja millaisista asioista lapselle kerrotaan. Pikkulapselle riittää tieto, että isä ja äiti eivät enää asu yhdessä, mutta pitävät hänestä yhdessä huolta ja ovat kumpikin paljon hänen kanssaan. Vähän isompi lapsi ymmärtää jo enemmän aikuisten ongelmista ja hänelle voidaan kertoa, että vanhemmat ovat päättäneet muuttaa erilleen, koska ajattelevat sen olevan hyväksi kaikille, esimerkiksi riitelyn vähenemisen vuoksi.

Vanhempien on hyvä kertoa lapselle erosta re-

hellisesti ja asiallisesti. Niin lapsi ei joudu rakentamaan selityksiä erolle omassa mielessään. On erityisen tärkeää tehdä lapselle selväksi, että ero ei ole hänen syytään, vaan päätös, jonka vanhemmat ovat tehneet ja josta he myös kantavat vastuun. Eron syistä ei kannata puhua liian yksityiskohtaisesti eikä niin, että se murentaisi toisen vanhemman arvovaltaa lapsen silmissä. Lapsen kannalta on viisaampaa etsiä eron syitä olosuhteista kuin ihmisistä.

On tärkeää, että vanhemmat osoittavat erolanteessa sanoin ja teoin, että kumpikin vanhempi rakastaa lasta edelleen ja säilyy tämän elämässä. Myös lapsella on lupa rakastaa kumpaakin vanhempaa ja se kannattaa sanoa ääneen. Lupauksen voi tehdä lapselle – ja myös aikuisille itselleen – todentuntuiseksi tarkentamalla, mitä lupaus tarkoittaa käytännössä. Lapselle voi esimerkiksi kertoa, että pois muuttava vanhempi huolehtii

” Lapsi ei välttämättä tiedä, mitä eroaminen tarkoittaa ja miten se vaikuttaa hänen elämäänsä. Siksi puhuminen kannattaa.

vastakin lapsen tietyistä harrastuksista tai läksyjen teosta tai että seuraavalle kesälle suunniteltu lomamatka toteutuu erosta huolimatta. Uusista järjestelyistä ja eroon liittyvistä arjen muutoksista kannattaa myös kertoa useita kertoja, sillä monet asiat voivat olla lapselle liian monimutkaisia kerralla ymmärrettäviksi. Vanhempien eroaminen on lapselle ainutkertainen tapahtuma, jonka hän ymmärtää paremmin vasta, kun aikaa on kulunut ja eron jälkeistä elämää on jo eletty jonkin matkaa.

Lapselle ei kannata yrittää uskotella, että ero ei muuttaisi mitään tai että kaikki jatkuisi eron jälkeen kuten ennen. Erossa aloitteen tehnyt ehkä mielellään vähättelee eron kielteisiä puolia ja lapsen kokemaa menetystä. Tosiasia kuitenkin on, että vaikka ero voi ratkaista aikuisten ongelmia, se harvoin ratkaisee lapselle mitään.

Lapsen hätä ja suru voi saada vanhemman lupaamaan asioita, jotka hän jo luvattessaan tietää mahdottomiksi. Vanhemman ei kuitenkaan kan-

nata luvata lapselle mitään, mitä hän ei pysty pitämään. Lapsen sopeutumista muutokseen auttaa se, etteivät vanhemmat omalta osaltaan myöskään ylläpidä tai vahvista lapsen toiveita vanhempien yhteen palaamisesta. Lapsen mielessä toive voi elää pitkään.

Lapsi tarvitsee aikuisen tavoin aikaa ja tukea eron herättämien tunteiden läpikäymiseen. Aikuisen voi rohkaista lasta ilmaisemaan tunteitaan ja kokemuksiaan keskustelemalla hänen kanssaan. Lapsi ei kuitenkaan välttämättä osaa tai halua puhua erosta vanhempien aikataulussa. Niin kauan kuin lapsi vaikuttaa muuten hyvinvoivalta, ei kannata olla huolissaan. Lapsen pohdinnat ja kysymykset nousevat pintaan lapsen tahdissa ja erilaisissa tilanteissa. Joskus lapsi saattaa näyttää tunteitaan vasta, kun erosta on kulunut pitkä aika ja hän vaihtoaa, että vanhemmat ovat riittävän vahvoja vastaanottamaan hänen tunteensa. Vanhempien voi silloin olla vaikea yhdistää lapsen reaktioita eroon.

” Aikuisen tavoin myös lapsi tarvitsee aikaa ja tukea eron herättämien tunteiden läpikäymiseen.

Lapset palaavat eroon yhä uudelleen ja uudelleen kysyen samoja asioita moneen kertaan. Lasta tukevat arjen tavalliset rutiinit ja se, että vanhemmat osoittavat kiinnostusta hänen elämänsä arkisiin tapahtumiin, iloihin ja suruihin. Turvallisuutta tuovat tutut lelut ja tavarat. Lapsi tarvitsee vanhempiaan antamaan emotionaalista tukea, rakkautta, hellyyttä ja hyväksyntää. Lapsi ei saa joutua vanhempien välisten kiistojen ja riitojen todistajaksi tai välikappaleeksi. Jos entistä puolisoa mollataan ja mitätöidään lapsen kuullen, haukutaan samalla lapselle rakasta ihmistä. Eron vaikeissakin vaiheissa on hyvä muistaa, ettei lapsi ajattele tai tunne isästään tai äidistään samoin kuin toinen vanhempi.

Lapsen tarpeita laiminlyödään ja myönteistä kehitystä vaarannetaan, jos aikuinen pyrkii liittoutumaan lapsen kanssa toista vanhempaa vastaan ja käyttää esimerkiksi tapaamisoikeutta kiristysvälineenä. On tärkeää vaalia lapsen puolueettomuutta ja lojaliteettia. Lapsi rakastaa luonnostaan kumpakin vanhempaa ja haluaa olla heille lojaali. Asiallinen erosta kertominen auttaa lasta pysymään erossa puolueettomana osapuolena. Ero ei anna oikeutta laiminlyödä lapsen muitakaan perustarpeita. Riittävä lepo, uni ja ravinto ovat arjen rutiinien kanssa lapsen kasvun edellytyksiä ja osoitus vanhemman rakkaudesta ja huolenpidosta.

Vanhempien ero voi ilmetä lapsen käytöksen muutoksina päiväkodissa tai koulussa. Onkin tärkeää, että vanhemmat kertovat perheessä tapahtuvista muutoksista lapsen opettajalle, hoitajalle ja muille lapselle tärkeille aikuisille. Niin lasten elä-

mässä olevien aikuisten on helpompi tukea lasta ja ymmärtää hänen mahdollisesti muuttuvaa käytöstään, eikä lapsen vastuulle jää perheen asioista tiedottaminen.

Esimerkiksi perheneuvolat auttavat ja neuvovat vanhempia, jotka ovat huolissaan lapsensa suhtautumisesta ja sopeutumisesta vanhempien eroon. Perheneuvolat tarjoavat myös tietoa paikkakunnalla mahdollisesti toimivista lasten ryhmistä. Ryhmissä lapset voivat käsitellä vanhempiensa eroa luottamuksellisesti.

YHTEISTYÖVANHEMMUUS – MISTÄ SE ON TEHTY?

Eron jälkeen jatkuva yhteishuolto ja vanhempien välinen yhteistyö vaatii onnistuakseen paljon välistä yhteistyötä, keskustelua ja joustavuutta. Yhteistyövanhemmuus ei ole aina helppoa eikä mukavaa. Se on kuitenkin lapsen edun mukaista ja suojelee lasta eron kielteisiltä vaikutuksilta ja lapsen kokemukselta menetyksiltä.

Vanhemmilla olisi hyvä olla halua opetella yhteistyön tekemistä. Yhteistyövanhemmuutta toteuttavat vanhemmat rakentavat yhdessä lapsen ja oman tilanteensa kannalta hyvän ja luontevan yhteistyösuhteen. He ymmärtävät ja hyväksyvät toisen vanhemman merkityksen ja arvon lapselle ja pyrkivät mahdollisuuksiensa mukaan tukemaan ja suojelemaan myös toisen vanhemman suhdetta lapseen. Vanhemmat etsivät neuvottelemalla lapsen kannalta parhaimmat ratkaisut ja sitoutuvat tehtiin ratkaisuihin. He eivät salaa toisiltaan lap-

seen liittyviä asioita tai toimi toisen selän takana. He luottavat toisen vanhemman lojaaliuteen lapsen liittyvissä asioissa. Vanhempien keskinäinen arvostus ja kunnioitus auttaa heitä jaksamaan ja toimimaan lapsen hyväksi.

Peiliin katsominen ei ole aina helppoa. Silti myös erossa on kaikkien edun mukaista, että erajat pystyvät tarkastelemaan omia motiivejaan ja toimintatapojaan toisen silmin. Hyvä pelisääntö on kohdella toista samoin kuin toivoisi itseään kohdeltavan. Lapsen kannalta itse eroa ratkaisevampaa saattaa olla, miten ero hoidetaan ja millaiseksi lapsen elämä ja vanhempien välinen suhde eron jälkeen muotoutuvat.

Vanhempien kyky selvittää keskinäiset ristiriitansa vaikuttaa siihen, miten hyvin lapsi selviää muutoksista, joita ero aiheuttaa hänen elämäänsä. Jos vanhemmat suhtautuvat toisiinsa myönteisesti ja he kykenevät yhteistyöhön lapsen asioissa, auttaa se lasta ylläpitämään kiinteää suhdetta vanhempiin erillään asumisesta huolimatta. Mikäli vanhempien on vaikea tehdä yhteistyötä ja he kamppailevat lapsesta, aiheutuu siitä lapselle hyvin todennäköisesti vakavia ristiriitoja ja stressiä. On tärkeää, että vanhemmat hakevat mahdol-

lisimman varhain apua yhteistyöongelmiinsa, jos he eivät kykene ratkaisemaan ristiriitojaan keskenään.

Neuvokeskuksen Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä on tarkoitettu eropäätöksen tehneille ja eronneille isille ja äideille. Vertaistukiryhmä tukee vanhemmuutta ja vanhempien välistä yhteistyötä eron jälkeen. Ryhmän tavoitteena on auttaa vanhempia huomioimaan lapsen näkökulma erolanteessa. Ryhmän ohjaajana toimii Vanhemman neuvo -koulutuksen käynyt ammattilainen. Ryhmä kokoontuu kahdeksan kertaa.

Eronneille vanhemmille löytyy runsaasti myös muita palveluja ja toimintaa, joista voi saada apua ja tukea omaan ja yhteiseen vanhemmuuteen. Palveluiden kautta voi myös solmia uusia ystävyssuhteita ja löytää mielekästä tekemistä. Kuntien lisäksi palveluja ja toimintaa tuottavat lukuisat järjestöt. Osa järjestöistä toteuttaa myös edunvalvontaa.

LISÄÄ TIETOA vanhemmuuden kysymyksissä auttavista tahoista löydät sivuilta 33–34. Vanhemman neuvo -ryhmien ajankohdat ja paikat löydät osoitteesta www.neuvokeskus.fi.

”PERUUTTAMATON KOLMIO”

PARISUHDE VOI PÄÄTTYÄ – VANHEMMUUS EI.

Toimivassa kaksikulttuurisessa liitossa tarvitaan vuorovaikutustaitoja, joustavuutta ja kunnioitusta. Samoja taitoja tarvitaan myös parin päättyessä eroon.

KAHDEN KULTTUURIN LIITOSTA EROAMINEN

Kahden kulttuurin perhe eli perhe, jossa vanhemmat tulevat eri maista, painii erolanteessa samanlaisten kysymysten, tunteiden ja kokemusten kanssa kuin perhe, jonka vanhemmat jakavat saman synnyinmaan ja kulttuuritaustan. Kahden kulttuurin eroihin liittyy kuitenkin erityispiirteitä esimerkiksi vanhempien ja lapsen asuinaan valintaan, lapsen huoltajuuteen, kaksikielisyyteen ja kaksikulttuurisen identiteetin tukemiseen liittyen.

Erolanteessa kaksikulttuurinen perhe joutuu

pohtimaan monenlaisia kysymyksiä: Minkä maan lainsäädäntöä erossa sovelletaan? Mistä ulkomaa-laistaustainen vanhempi saa tietoa Suomen erokäytännöistä? Jääkö kumpikin vanhempi asumaan Suomeen? Miten toimitaan tilanteessa, jossa toinen vanhempi palaa kotimaahansa tai muuttaa kolmanteen maahan? Kuinka lapsen kaksikielisyys ja kaksikulttuurisen identiteetin kehitys turvataan, kun vanhemmat eivät enää asu yhdessä?

Joskus, kun kahden kulttuurin perhe päättyy eroon, tulee kulttuurista syntipukki, jota vanhem-

mat käyttävät lyömäaseena kiistoissaan. Se asettaa lapsen ristiriitaiseen ja hämmentävään tilanteeseen. Kulttuuri on tärkeä ja erottamaton osa lapsen minäkuvaa. Pahimmassa tapauksessa vanhempien kiistat johtavat tilanteeseen, jossa lapsi tuntee häpeää ja epävarmuutta omasta taustastaan.

Vanhempien täytyy pyrkiä asettumaan lapsen asemaan ja hyväksyä tosiasiat: lapsen juuret ulottuvat kahteen eri maahan ja lapsen identiteetissä on kaksi yhtä arvokasta puolta myös eron jälkeen. Vanhempien on vältettävä toistensa väheksymistä, etenkin lapsen kuullen, eikä lapsen tulisi koskaan joutua valitsemaan vanhempiensa tai heidän kulttuurinsa välillä isän tai äidin pyynnöstä.

Vanhempien kulttuurien tulee näkyä eron jäl-

keen lapsen elämässä luonnollisella ja positiivisella tavalla. Lapsen myönteiset kokemukset auttavat häntä käsittelemään niitä vaikeita tuntemuksia, joita erotilanteeseen liittyy. Kieli on avain kulttuurien ja omien juurien ymmärtämiseen. Vanhempien tulee pyrkiä turvaamaan lapsen oikeus ylläpitää ja kehittää kummankin vanhemman äidinkieltä.

Kaksikielisyys tukee lapsen identiteettiä ja avaa lapselle ikkunan kummankin vanhemman maailmaan. Kaksikielisyys luo myös parhaat edellytykset lapsen läheiselle suhteelle omiin isovanhempiinsa ja muihin sukulaisiin. Erotilanteessa vanhempien kannattaa pohtia perheen kielellistä ympäristöä ja miettiä, millaisia mahdollisuuksia lapsen kaksikielisuuden tukemiseen kieli voi tarjota esimerkiksi eri-

Pohdittavaksi:

OLEMMEKO VANHEMPINA
ERON JÄLKEEN VALMIITA
SEURAAVIIN ASIOIHIN?

- **KERROMME YHDESSÄ** lapselle eroaikaistamme ja eron johtaneista syistä. Lapsen ei tarvitse luoda erolle omaa selitystä eikä syyllistää itseään vanhempien eroratkaisusta.
- **MIETIMME YHDESSÄ** parhaat ratkaisut ja järjestelyt lapsen asioissa. Emme eroa lapsesta vaan toimimattomasta parisuhteesta.
- **OSOITAMME SANOIN JA TEOIN** lapselle, että rakastamme häntä ja pidämme hänestä huolta eron jälkeenkin. Otamme vastaan lapsen tunteet ja kuuntelemme lasta.
- **KERROMME LAPSELLE**, mitä muutoksia ero tuo hänen elämäänsä ja mikä säilyy eron jälkeen samana. Pyrimme yhdessä vahvistamaan lapsen turvallisuudentunnetta.

kielisten päiväkotien, leikkikoulujen, koulujen, ystävien, sukulaisten, kirjojen ja elokuvien muodossa.

Toimivissa kaksikulttuurisissa liitoissa tarvitaan vuorovaikutustaitoja, joustavuutta ja kunnioitusta. Samoja taitoja tarvitaan myös parin päätyessä eroon. Erosta huolimatta vanhemmilla on yhä yhteinen lapsi, jonka kasvatus ja kehitys on kumman-

kin vanhemman vastuulla. Parhaassa tilanteessa kahden kulttuurin lapsi saa vanhemmiltaan lahjaksi niin kaksikielisyyden kuin vahvan myönteisen kaksikulttuurisen identiteetinkin.

LISÄÄ TIETOA palveluista, jotka auttavat kaksikulttuurisia perheitä erotilanteissa, löydät sivulta 32.

- **SUOJELEMME LASTA** turhilta pettymyksiltä. Emme anna lapselle lupauksia, joista emme voi pitää kiinni. Emme myöskään anna lapselle toivoa asioissa, joihin emme voi vaikuttaa.
- **YMMÄRRÄMME JA HYVÄKSYMME** sen, että lapselle on tärkeää saada säilyttää yhteys kumpaankin vanhempaan samoin kuin muihin hänelle tärkeisiin ihmisiin. Pyrimme vanhempina mahdollistamaan suhteiden jatkumisen.
- **KERROMME EROSTAMME MUILLE** lapsen ympärillä oleville aikuisille. Emme jätä perhetilanteen muutoksesta kertomista lapsen vastuulle.
- **TOIMIMME KUMPIKIN** omalta osaltamme niin, että keskusteluyhteys välillämme säilyy. Lapsen tehtävänä ei ole toimia viestinviejänä välillämme.
- **PIDÄMME HUOLTA** omasta jaksamisestamme ja haemme tarvittaessa apua. Lapsen tehtävä ei ole toimia kummankaan vanhemman tukihenkilönä eikä perheen tunneilmaston tasapainottajana.
- **MUISTAMME**, että lapsen tulee erosta huolimatta saada elää ikätasonsa mukaista elämää. Ymmärrämme, että vanhemmat voivat vaikuttaa siihen, minkälaiseksi lapsen elämä muodostuu.

Mistä apua eroon?

Perheasioiden sovittelu on lakisääteinen sosiaalipalvelu, joka on tarkoitettu myös eroa pohtiville ja eroon päätyneille vanhemmille sekä perheen muille jäsenille. Perheasioiden sovittelijoiden tehtävä on turvata lapsen asema erossa ja auttaa vanhempia löytämään ratkaisuja perheen ongelmiin. Palvelu on vapaaehtoista, luottamuksellista ja maksutonta. Palvelun järjestämisvastuu on kunnalla. Sovittelua voi pyytää lapsen asuinkunnan sosiaalivirastosta.

Perheneuvola auttaa ja tukee vanhempia lapsen kasvatukseen ja kehitykseen sekä perheen ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Perheneuvolan palvelut ovat maksuttomia. Perheneuvolan yhteystiedot löytyvät esimerkiksi lapsen kotikunnan verkkosivuilta.

Perheasiain neuvottelukeskus auttaa parisuhteen ja perheen ongelmissa ja erilaisissa elämän kriisitilanteissa. Yhteydenoton syynä voi olla esimerkiksi riitaisuus, uskottomuus, vuorovaikutusongelmat, lasten kasvatusongelmat tai uusperheen pulmat. Palvelut ovat maksuttomia eivätkä edellytä kirkon jäsenyyttä. Lisätietoa: www.evl.fi.

Eroneuvo-tilaisuudet on tarkoitettu eroa harjoittaville ja eroamassa oleville lapsiperheiden vanhemmille ja eroperheen läheisille. Eroneuvo-tilaisuuksissa on tarjolla asiantuntemusta ja vertaistukea eroon liittyvissä asioissa. Tilaisuudet ovat maksuttomia eikä niihin tarvitse ilmoittautua. Lisätietoa ajankohdista ja paikoista: www.neuvokeskus.fi.

Eroretki on vuorovaikutteinen verkkopalvelu, jonka kysymykset, vastausvaihtoehdot ja kommentit kannustavat pohtimaan eroa lapsen näkökulmasta. Tutustu palveluun osoitteessa www.eroretki.fi.

Kataja-Parisuhdekeskus järjestää parisuhdekursseja ja Solmuja parisuhteessa -kursseja, jotka soveltuvat myös eroa pohtiville pariskunnille. Kurssit ovat maksullisia. Lisätietoa: www.katajary.fi.

Väestöliitto tarjoaa tietoa kattavasti parisuhteesta ja sen hoitamisesta. Eroavuxi-työn tarkoituksena on auttaa vanhempia kuulemaan paremmin lapsen tarpeita ja tukea vanhempia mahdollisimman hyvään vuorovaikutukseen erotilanteessa erityisesti lapsen edun kannalta. Eroavuxi-työssä

työskennellään sekä lasten että vanhempien kanssa. Työn tavoitteena on antaa vanhemmille lisää voimavaroja erotilanteeseen. Väestöliitolla on sekä maksuttomia että maksullisia palveluja. Lisätietoa: www.vaestoliitto.fi.

Suomen mielenterveysseuran sivustolla osoitteessa www.mielenterveysseura.fi on tarjolla tietoa ja tukea, kun parisuhteen ja perheen ongelmien taustalla on puolison sairastuminen, esimerkiksi pitkäaikainen masennus, persoonallisuushäiriö tai muu mielenterveyden ongelma.

Apua parisuhteen vaikeuksiin ja eroon voi saada myös **kunnan pari- ja perheterapiasta tai yksityisiltä terapeuteilta**. Jo muutama käyntikerta voi

avata solmuja puolisoitten välillä. Terapiassa paris-kunta saa käsitellä asioita rauhassa ja kiireettömästi ulkopuolisen tuella. Terapeuttia kannattaa käydä tapaamassa ennen terapian aloittamista. Niin saa oikean kuvan siitä, millaista palvelua on ostamassa.

Terveyskeskus ja työterveyshuollon palvelut tarjoavat tietoa ja tukea parisuhteen ja eron kysymyksissä. Moni kokee luontevaksi keskustella mieltään painavista asioista oman terveydenhoitajan tai lääkärin kanssa. Terveydenhoidon henkilöstön salassapitovelvollisuus tekee intiimeistäkin keskusteluista asiakkaalle turvallisia.

ERORYHMÄT JA EROSEMINAARIT

Eroryhmistä ja eroseminaareista voi saada vertaistukea eroon. Eroryhmiä järjestävät muun muassa seurakunnat, perheasiain neuvottelukeskukset,

perheneuvolat, järjestöt, kansalaisopistot ja yksityiset eroryhmänohjaajat. Eroryhmiä tarjoavat esimerkiksi:

- **Kalliolan kansalaisopisto:** www.kalliola.fi/Kalliolankansalaisopisto
- **Seurakuntien ja kirkon perheasian neuvottelukeskus:** www.evl.fi
- **Eläkeliitto** (Erosta eheäksi -kursseja yli 50-vuotiaille): www.elakeliitto.fi
- **Miessakit** (eroryhmiä miehille ja muuta miestoimintaa): www.miessakit.fi
- **Suomen Valkonauhaliitto:** www.suomenvalkonauhaliitto.fi
- **Tiede- ja taidekorkeakoulujen opiskelijoiden Nyyti ry:** www.nyyti.fi
- **Valtakunnallista tietoa eroryhmistä:** www.suomalaineneroseminaari.fi

TUKEA JA NEUVOJA KAHDEN KULTTUURIN PERHEIDEN EROTILANTEISIIN

- **Kaksikulttuuristen parien ja perheiden Duo-projekti:** www.familiacub.fi/duo
- **Pienperheyhdistys:** www.pienperhe.fi
- **Kaapatut Lapset ry:** www.kaapatutlapset.fi
- **Miessakit:** www.miessakit.fi
- **Väestöliiton monikulttuurinen osaamiskeskus:** www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus
- **Mannerheimin lastensuojeluliitto:** www.mll.fi
- **Apua.info:** www.apua.info
- **Suomen mielenterveysseura:** www.suomenmielenterveysseura.fi/en

TIETOA JA TUKEA VERKOSSA

Verkkopalvelut tarjoavat mahdollisuuden lukea ja kysyä nimettömänä mieltä askarruttavista asioista asuinpaikasta ja vuorokaudenajasta riippumatta.

Neuvokeskus auttaa lapsiperheen erossa. Sivusto www.neuvokeskus.fi sisältää lapsiperheen eroon liittyvää tietoa. Sivuilta löytyvät myös eri puolilla Suomea pidettävien Vanhemman neuvo -ryhmien ja Eroneuvo-tilaisuuksien ajankohdat.

www.apuaeroon.fi -osoitteesta voi hakea oman paikkakunnan palveluja erotilanteesta.

www.apua.info on sosiaali- ja terveysalan organisaatioiden ylläpitämä kattava linkki- ja tietosivusto. Tarjolla on näkökulmia ja vinkkejä erilaisista elämän ongelmista selviämiseen. Sivustolla voi myös lukea artikkeleita tai keskustella saman kokeneiden kanssa.

www.tukinet.fi on internetissä toimiva kriisikeskus, joka keskittyy ihmisten auttamiseen, kokemusten jakamiseen ja tuen löytämiseen. Sivuilla on muun muassa auttamis- ja tukipalvelujen hakemisto, keskusteluryhmiä ja Net-tuki-palvelu.

www.infopankki.fi on suunnattu maahanmuuttajille. Se tarjoaa perustietoa suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta ja palveluista muun muassa avioliiton ja avioeron sekä perheongelmien kysymyksissä. Sivut on käännetty useille kielille.

www.palvelevanetti.fi on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtakunnallisen palvelevan puhelimen verkkoauttamispalvelu.

AUTTAVAT PUHELIMET

Erossa on usein tarve puhua ja eroava saattaa kaivata kuuntelijaa. Monesti kuuntelijoina ovat eronneet läheiset ja ystävät. Aina erosta ei kuitenkaan tunnu luontevalta puhua läheisten kanssa. Silloin keskustelukumppanin voi löytää puhelinpalvelusta.

Suomen mielenterveysseura ylläpitää valtakunnallista kriisipuhelinta: p. 010195202.

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on kaksi valtakunnallista palvelevaa puhelinta: p. 01019 0071 (suomenkielinen) ja p. 01019 0072 (ruotsinkielinen). Suuntanumerot teleliikennealueiden mukaisesti.

TUKEA VANHEMMUUTEEN

Kunnan lapsiperheiden kotipalvelu on tarkoitettu tilapäisen lapsenhoitoavun tai välttämättömän kodinhoitoavun tarpeessa oleville lapsiperheille. Kotipalvelun saatavuuskriteerit vaihtelevat kunnittain ja alueittain lasten ja nuorten tarpeiden ja kunnassa käytettävissä olevien resurssien mukaan. Palvelua voi tiedustella sosiaalitoimistosta.

Kunnan lapsiperheiden varhaisen tuen sosiaali-ohjaus on toimintaa, jossa pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan varhaisessa vaiheessa lasten, nuorten ja perheiden pulmia. Tavoitteena on perheen omien voimavarojen avulla edistää perheen arjessa selviytymistä ja lapsen hyvää kasvua ja kehitystä keskustelemalla, ohjaamalla ja yhdessä tekemällä. Palvelua voi kysyä oman kunnan sosiaalitoimistosta.

Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä tarjoaa mahdollisuuden jakaa kokemuksia eron jälkeisestä vanhemmuudesta samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Ryhmässä tarkastellaan muun muassa vanhempien vuorovaikutustaitoja sekä vanhemmuuden muutoksia ja haasteita eron jälkeen.

Ryhmä on ammatillisesti ohjattu ja se kokoontuu kahdeksan kertaa. Lisätietoa: www.neuvokeskus.fi.

Yhden vanhemman perheiden liiton paikallisyhdistykset ylläpitävät Yksinhuoltajien olohuoneita eri puolilla Suomea. Liitolla on myös tukihenkilö- ja vertaistukitoimintaa sekä eroseminaareja ja virkistystoimintaa. Eroinfo-puhelin vastaa elatusapua, lapsen asumista ja huoltoa sekä tapaamisasioita koskeviin kysymyksiin. Liitto julkaisee Muuttuva Perhe -lehteä. Lisätietoa: www.yvpl.fi.

Elatusvelvollisten liiton tavoitteena on edistää lapsen oikeutta säilyttää hyvä suhde molempiin vanhempiinsa. Liitolla on muun muassa valtakunnallista maksutonta lakineuvontaa sekä jäsenyhdistyksiä ja tapahtumia eri puolilla Suomea. Liitto julkaisee Elatusvelvollinen – uusperheellinen -lehteä. Lisätietoa: www.elatusvelvolliset.fi.

Suomen Uusperheellisten Liitto toimii uusperheiden yhteistoimintafoorumina ja järjestää muun muassa vertaisryhmä- ja lomatoimintaa. Liitto julkaisee Supliikki-lehteä. Lisätietoa: www.supli.fi.

Miessakit kokoaa ja järjestää miesten eroryhmiä eri puolilla maata ja järjestää myös tukihenkilötoimintaa. Miehet saavat henkilökohtaista keskustelua, neuvontaa ja vertaistukea niihin lukuisiin kysymyksiin, joita herää parisuhteen uhatessa päättyä, varsinaisessa eroprosessissa ja ajassa eron jälkeen. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on turvata lapsen ja isän suhteen jatkuminen myös eron jälkeen. Lisätietoa: www.miessakit.fi.

Pienperheyhdistys toteuttaa jäsenperheille vertaisryhmiä, retkiä, leirejä ja Tenavatupa-toimintaa. Yhdistys tarjoaa myös koulutettuja mieskavereita ja tukihenkilöitä yhden vanhemman perheiden lapsille ja järjestää kummimummo- ja -vaaritoimintaa Helsingissä. Lisätietoa: www.pienperhe.fi.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto tarjoaa lapsiperheille perhekahvila- ja kerhotoimintaa. Lapsille ja nuorille on tarjolla sähköpostipalvelu sekä Lasten ja nuorten puhelin (p. 116 111), johon lapset voivat ottaa yhteyttä mieltään askarruttavissa asioissa. Vanhempainpuhelin (p. 0600 12277) ja Vanhempainnetti tarjoavat tukea vanhemmuuden kysymyksiin. Sivuilta löytyy myös vinkkejä arjen erilaisiin tilanteisiin sekä keskustelupalsta ja tietoa lapsen kasvusta ja hoivasta. Kysymyksiin vastaavat koulutetut vapaaehtoiset. Lisätietoa: www.mll.fi.

LASTENHOITOAPUA JA LOMATUKEA

Eron eri vaiheissa voi tulla eteen tilanteita, jolloin tarvitsee lastenhoitoapua. Ystävien ja sukulaisten lisäksi on olemassa järjestöjen tuottamaa ammatillista ja maksullista lastenhoitoa. Myös omasta kotikunnasta voi kysyä tilapäistä lastenhoitoapua. Eroperheen talous on usein tiukoilla. Yhteisiin lo-miin ja virkistykseen lasten kanssa voi hakea tukea sosiaalisin ja taloudellisin perustein.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitoapu tarjoaa lapsiperheille lyhytaikaista, tilapäistä hoitoapua kaikkina vuorokaudenaikoina, myös viikonloppuisin. Perhe tilaa palvelun itse ja maksaa hoidonkorvauksen suoraan hoitajalle. Lisätietoa: www.mll.fi/perheille/lastenhoito.

Väestöliitto tarjoaa lastenhoitoapua pääkaupunkiseudulla ja lähikunnissa. Lisätietoa: www.vaestoliitto.fi/kotisisar

Pelastakaa Lapset ry tarjoaa tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa. Lisätietoa: www.pelastakaaalapset.fi.

Tuettuja lomia järjestävät muun muassa Hyvinvointilomat ry www.hyvinvointilomat.fi ja Parasta lapsille ry www.parastalapsille.fi.

KIRJOJA LAPSILLE JA NUORILLE

- Brennan, Herbie** (2003) Keijujen sota. Helsinki: WSOY.
Cole, Babette (1998) Avioerotus. Helsinki: Mäkelä.
Eyen Cecile (2005) Pikkusuden kaksi kotia. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.
Hagmar, Pia (2003) Saran haave. Gilbert Pool.
Hintsanen, Päivi (1997) Paina jarrua, ukki. Helsinki: Tammi.
Honkasalo, Laura (2000) Ja metsästä tuli syöjätär. Bulevardisarja. Helsinki: WSOY.
Ikonen, Asta (1999) Mia & muutosten kevät. Hämeenlinna: Karisto.
Karpio, Markku (2008) Myrskyvaroitus. Helsinki: Otava.
Kaskinen, Anna-Mari (2005) Koti kahdessa sydämessä. Kun isä ja äiti eroavat. Helsinki: Kirjapaja.
Kiianmaa, Kari (2005) Huomenna on paremmin. Selviytymisopas, kun vanhemmat eroavat. Jyväskylä: Kehityksen avaimet.
Lehtinen Tuija (1992) Minun veljeni Jon. Helsinki: Otava.
Niemelä, Sirkku & Kääriäinen, Aino (2008) Millan isä ja äiti eroavat – miten lasta voi auttaa vanhempien erotessa. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.
Nivala, Annina & Tonttila, Teea (2010) Kun elämä on revennyt. Opas nuorelle vanhempien erotilanteesta. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.
Tarpila, Johanna (toim.) (1996) Juholla on kaksi kotia: puhutaan avioerosta. Helsinki: Otava.
Tonteri Maisa (2011) Okko Oravan kaksi pesää. Helsinki: Lasten keskus.
Tuisku, Katinka (2008) Kuun ja Auringon lapset. Helsinki: Kustannus Oy Pieni Karhu.
Törmä, Kaarlo (1994) Faijan kanssa yksin. Helsinki: WSOY.
Weninger, Brigitte (2008) Nähdään taas, isä. Helsinki: Lasten keskus.
Wilson, Jacqueline (2005) Kahden kodin välillä. Helsinki: Otava.
Wilson, Jacqueline (2007) Kurja juttu. Helsinki: Otava.
Ylönen, Hilikka (toim.) (2007) Satulaivan matkassa – sadut lapsen apuna vanhempien erotessa. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.

KIRJOJA EROSTA, EROAMISEN VAIKEUDESTA JA VANHEMMUUDESTA

- Aapola-Kari, Sinikka & Nivala, Annina & Tonttila, Teea** (toim.) (2012) Nuoren tukeminen vanhempien erotessa – tutkimusnäkökulmia ja hyviä käytäntöjä. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.
Aukia, Pekka & Aukia, Ritva-Liisa (2002) Uskallanko uuteen rakkauteen? Helsinki: Kirjapaja.
Castrén, Anna-Maija (2009) Onko perhettä eron jälkeen? Helsinki: Gaudeamus.
Aukia, Pekka & Manninen, Kirsti (1999) Uusi suurperhe. Katiska vai turvaverkko? Helsinki: Kirjapaja.
Blakeslee, Sandra & Lewis, Julia & Wallerstein, Judith (2007) Avioeron perintö. Eron lapset aikuisina. Helsinki: Therapiea-säätiö.
Cacciatore, Raisa & al. (2005) Eropohdintoja pikkulapsivaiheessa. Helsinki: Väestöliitto.
Edvall, Lilian (2001) Eron pelisäännöt. Näkökulmia avioeroon. Helsinki: Karisto.
Fisher, Bruce (2004) Jälleenrakennus – kun suhteesi päättyy. Jyväskylä: Kehityksen avaimet.
Hellsten, Tommy (2001) Elämän paradoksit. Helsinki: Kirjapaja.
Honkasalo, Laura (2009) Eropaperit. Helsinki: Otava.
Huttunen, Jouko (2001) Isänä olemisen suunnat: Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä: PS-kustannus.
Ijäs, Kirsti (2003) Sukupuu – avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen. Jyväskylä: Kirjapaja.
Jallinoja, Riitta (2000) Perheen aika. Helsinki: Otava.
Jallinoja, Riitta (2008) Perheen vastaisuus. Familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus.
Jousimäki, Ari & Kosonen, Liisa (2009) Syytetynä isä. Helsinki: Teos.
Kaarela, Tiina & Kiianmaa, Kari (2007) Kahden kodin kalenteri. Jyväskylä: Kehityksen avaimet Oy.
Karttunen, Risto (2010) Isän ja äidin välissä. Lapsen kuulemisen psykologinen kehys huolto- ja tapaamisriidoissa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
Kauppinen Nina (2013) Eron jälkeinen selviytyminen ja onnistunut yhteistyö eroperheiden tarinoissa. Turun yliopisto. Lisensiaatintutkimus.
Kiianmaa, Kari (2004) Sata nuorua ja vinkkiä parisuhteen päättyessä. Selviytymisen avuksi. Jyväskylä: Kehityksen avaimet.
Kiiski, Jouko (2011) Suomalainen avioero 2000-luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? Joensuu: University of Eastern Finland.
Kinnula, Arja (2006) Solmu parisuhteessa. Helsinki: Kataja ry.
Koskela, Jari (2011): Avioero suomalaisen miehen kokemana. Ero ja erosta toipuminen prosessina. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
Kuronen, Matti J. (1985) Erokirja. Helsinki: WSOY.

- Kähkönen, Sakari** (2002) Hyvään avioliittoon. Terapiaa ja sielunhoitoa avioliiton vaikeuksiin. Helsinki: Uusi tie.
Kääriäinen, Aino (2008) Ero haastaa vanhemmuuden. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, Neuvo-projekti.
Linnavuori, Hannariikka (2007) Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 313. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
Litmala, Marjukka (2002) Lakiopas avioeroon. Helsinki: WSOY.
Litmala, Marjukka (2002) Lapsen asema erossa. Helsinki: WSOY.
Makkonen, Mikko (2005) Avio- ja avoero pähkinänkuoressa. Käytännön tietoa avio- tai avoeroa suunnitteleville. Helsinki: Art House.
Muila, Juha (2006) Voiko tuon kanssa elää? Virikkeitä parisuhteen hoitoon. Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus.
Määttä, Kaarina (2002) Avioeron tuska ja helpotus. Helsinki: Tammi.
Niemelä, Sirkku & Kääriäinen, Aino (2008) Millan isä ja äiti eroavat. Miten lasta voi auttaa vanhempien erotessa. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja Perheneuvontaliitto.
Pettilä, Ulla & Yli-Marttila, Lea (1999) Eron vaiheet. Opas eroaville ja eroavien auttajille. Helsinki: Tietosanoma.
Pojula, Soili (2007) Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja.
Raittila, Kaisa & Sutinen, Päivi (2008) Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja.
Riutta, Ulla (2004) Eron lapset: eronneiden vanhempien lapset kertovat eron seurauksista elämässään ja selviytymisestään. Hämeenlinna: Päivä.
Saaristo, Tuulikki (2000) Taikasanat eli miksi antaisi anteeksi. Helsinki: Dialogia.
Savolainen, Matti (1984) Lapsen huolto ja tapaamis-oikeus. Helsinki: Suomen lakimiesliiton kustannus.
Sinkkonen Jari (1998) Yhdessä isän kanssa. Helsinki: WSOY.
Stolbow Marianna (2014) Erosta eteenpäin. Helsinki: WSOY.
Sund, Ralf (2006) Ero! Selviytymisopas miehelle. Helsinki: Kirjastudio.
Taskinen, Sirpa (2001) Lapsen etu erotilanteesta. Opas erotilanteesta. Stakes. Saarijärvi: Gummerus.
Veijola, Soile & Jokinen, Eeva (2001) Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli. Helsinki: WSOY.
Väyrynen, Kristiina E. (2008) Lapsen tuska huoltoriidas-sa. Elämää vanhempien välissä. Psykologian ammatil-linen lisensiaatintutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
Öberg Bente ja Gunnar (1979) Elämä jatkuu eron jälkeen. Helsinki: Otava.
Öberg, Bente & Gunnar (2000) Skiljas – men inte från barnen. Stockholm: Natur och kultur.
Öberg, Bente & Gunnar (2002) Vuxna skilsmässobarn berättar. Stockholm: Prisma.

Eroneuvo-tilaisuuksia ja Vanhemman neuvo -ryhmiä järjestetään eri puolilla Suomea.

Lisätietoa: www.neuvokeskus.fi tai www.facebook.com/ensijaturva-kotienliitto.

Neuvokeskus auttaa lapsiperheen erossa

Helsingissä sijaitseva Neuvokeskus tarjoaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa palveluja eroa pohtiville ja eronneille vanhemmille sekä lapsille ja nuorille. Koulutamme sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteen ammattilaisia sekä vapaaehtoistoimijoita vertaistukijoina. Neuvokeskuksessa voit tehdä vapaaehtoistyötä eroperheiden hyväksi. Vaikutamme myös yhteiskunnallisesti eroperheiden lasten aseman parantamiseksi.

TIETOA JA TUKEA ERON POHDINTAAN JA EROAMISEEN

Eroneuvo-tilaisuudet on tarkoitettu eroa harkitseville sekä jo eronneille vanhemmille ja heidän läheisilleen. Eroneuvo-tilaisuuksissa kävijät saavat tietoa ja vertaistukea eropohdintoihin ja eron jälkeisen vanhemmuuden kysymyksiin. Paikalla on ammattilaisen lisäksi eron kokeneita vanhempia. Eroneuvot ovat maksuttomia, eikä niihin tarvitse ilmoittautua etukäteen.

TUKEA ERON JÄLKEISEEN VANHEMMUUTEEN

Vanhemman neuvo on ammattilaisen ohjaama vertaistukiryhmä eronneille ja eropäätöksen tehneille vanhemmille. Ryhmässä pohditaan eron tuomia muutoksia ja tuetaan eron jälkeistä yhteistyövanhemmuutta. Ryhmä kokoontuu 8 kertaa. Ryhmään ilmoittaudutaan etukäteen.

VERTAISTUKEA PARISUHTeen PÄÄTTYMISEEN JA EROSTA SELVIÄMISEEN

Eroryhmä on ammattilaisen ohjaama vertaistukiryhmä, joka tarjoaa tietoa, tukea ja ohjausta eron läpikäymiseen. Ryhmä on tarkoitettu eroamassa oleville ja eronneille. Ryhmä kokoontuu 10 kertaa ja on maksullinen. Ryhmään ilmoittaudutaan etukäteen. Ryhmä toteutetaan yhteistyössä Kalliolan Kansalaisopiston kanssa.

TUKEA LAPSILLE JA NUORILLE

Taikuri-ryhmässä lapset voivat käsitellä vanhempiensa eroa ikätasonsa mukaisesti, leikkien ja pelien avulla. Tavoitteena on, että lapsi ei häpeile vanhempien eroa, pidä itseään poikkeavana tai vetäydy muiden seurasta eron vuoksi. Vetskari-ryhmässä nuoret voivat käsitellä vanhempiensa eroon liittyviä tunteita ja ajatuksia turvallisesti ja puolueettomalla maaperällä. Eroa käsitellään ryhmässä toiminnan ja keskustelun keinoin. Taikuri- ja Vetskari -ryhmät ovat maksullisia ja niihin ilmoittaudutaan ennakoon. Ryhmiä järjestää Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.

